

Κώδικας Δεοντολογίας στην Έρευνα με Παιδιά

Οι παρακάτω κατευθυντήριες γραμμές προσαρμόστηκαν και συμπύχθηκαν από τον Κώδικα Δεοντολογίας στην Έρευνα με Παιδιά, που εξέδωσε η Εταιρεία για την Έρευνα στην Ανάπτυξη του Παιδιού.

Τα παιδιά, ως ερευνητικά υποκείμενα, παρουσιάζουν για τον ερευνητή δεοντολογικά προβλήματα διαφορετικά από εκείνα που παρουσιάζουν οι ενήλικες. Τα παιδιά δεν θεωρούνται μόνο πιο ευάλωτα στο στρες αλλά, έχοντας και λιγότερες γνώσεις και εμπειρίες, είναι λιγότερο σε θέση να εκτιμήσουν τι μπορεί να σημαίνει η συμμετοχή σε μια έρευνα. Εκτός από την συγκατάθεση του παιδιού, πρέπει να υπάρχει και η συγκατάθεση του γονιού.

1. Όσο μικρά και αν είναι τα παιδιά, τα δικαιώματά τους υπερσχύουν των δικαιωμάτων του ερευνητή.

2. Η τελική ευθύνη για την εφαρμογή και διατήρηση δεοντολογικών αρχών στην έρευνα ανήκει στον εκάστοτε ερευνητή.

3. Ο ερευνητής είναι υπεύθυνος για τις δεοντολογικές πρακτικές των συνεργατών του, των βοηθών, των φοιτητών, των υπαλλήλων, οι οποίοι με τη σειρά τους έχουν παράλληλη ευθύνη.

4. Ο ερευνητής πρέπει να ενημερώνει το παιδί για όλα τα χαρακτηριστικά της έρευνας τα οποία θα μπορούσαν να επηρεάσουν την προθυμία του να συμμετάσχει και θα πρέπει να απαντά στις ερωτήσεις του παιδιού με όρους που να ανταποκρίνονται στο επίπεδο κατανόησης του παιδιού.

5. Ο ερευνητής θα πρέπει να σέβεται την ελευθερία του παιδιού να επιλέξει τη συμμετοχή του ή όχι στην έρευνα, καθώς και να διακόψει τη συμμετοχή του ανά πάσα στιγμή. Εάν οι συμμετέχοντες είναι ηλικίας άνω των 7 ετών, θα πρέπει εκούσια να συμφωνήσουν να λάβουν μέρος στην έρευνα. Εάν είναι κάτω των 18 ετών, πρέπει να ληφθεί και η συγκατάθεση των γονέων ή των κηδεμόνων τους.

6. Η συναίνεση των γονιών ή όσων ενεργούν στη θέση των γονιών (π.χ. δάσκαλοι, διευθυντές ιδρυμάτων κ.λπ.), ύστερα από ενημέρωσή τους, θα πρέπει να αποκτάται επίσης, κατά προτίμηση γραπτώς. Η συναίνεση των γονιών ή των άλλων υπεύθυνων ενηλίκων, αφού προηγηθεί ενημέρωση, απαιτεί την παρουσίαση όλων των χαρακτηριστικών της έρευνας που μπορεί να επηρεάσουν την προθυμία τους να επιτρέψουν στο παιδί να συμμετάσχει.

7. Πρέπει επίσης να υπάρχει συναίνεση ύστερα από ενημέρωση, οποιουδήποτε προσώπου του οποίου η συναλλαγή με το παιδί αποτελεί αντικείμενο της μελέτης.

8. Ο ερευνητής δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει οποιαδήποτε ερευνητική διαδικασία η οποία μπορεί να είναι επιζήμια για το παιδί είτε σωματικά είτε ψυχολογικά.

9. Αν και δεχόμαστε τη δεοντολογία της πλήρους αποκάλυψης των πληροφοριών, μια συγκεκριμένη μελέτη μπορεί να απαιτεί απόκρυψη ή παραπλάνηση. Όπου η απόκρυψη ή η παραπλάνηση θεωρείται απαραίτητη για τη διεξαγωγή της έρευνας, οι ερευνητές θα πρέπει να πείσουν επιτροπή ομοτίμων τους ότι η κρίση τους είναι σωστή.

10. Ο ερευνητής θα πρέπει να αντιμετωπίζει ως εμπιστευτικές όλες τις πληροφορίες που κατέχει σχετικά με τους συμμετέχοντες στην έρευνα.

11. Αμέσως μετά τη συλλογή των δεδομένων, ο ερευνητής θα πρέπει να διευκρινίζει στους συμμετέχοντες οποιοσδήποτε παρεξηγήσεις μπορεί να προέκυψαν. Ο ερευνητής αναγνωρίζει επίσης ότι έχει την υποχρέωση να ανακοινώσει στους συμμετέχοντες τα γενικά ευρήματά του με όρους που μπορούν να κατανοήσουν. Όταν οι επιστημονικές ή ανθρωπιστικές αξίες δικαιολογούν την απόκρυψη πληροφοριών, θα πρέπει να καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε η απόκρυψη αυτή να μην έχει βλαβερές συνέπειες για τον συμμετέχοντα.

12. Εάν στην διάρκεια της έρευνας υποπέσουν στην αντίληψη του ερευνητή στοιχεία που μπορεί να επηρεάσουν σοβαρά την ευημερία του παιδιού, ο ερευνητής έχει την υποχρέωση να συζητήσει το θέμα με ειδικούς του κλάδου ώστε να μπορέσουν οι γονείς να φροντίσουν να δοθεί η απαραίτητη βοήθεια στο παιδί τους.

13. Όταν καθίσταται εμφανές ότι οι ερευνητικές διαδικασίες μπορεί να έχουν ανεπιθύμητες συνέπειες για τον συμμετέχοντα, ο ερευνητής θα πρέπει να λάβει τα κατάλληλα μέτρα ώστε να εξαλειφθούν οι συνέπειες αυτές και θα πρέπει να επανεξετάσει το σχεδιασμό της διαδικασίας.

14. Οι ερευνητές πρέπει να έχουν υπόψη τους τις κοινωνικές, πολιτικές και ανθρώπινες συνέπειες της έρευνάς τους και να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί στην παρουσίαση των ευρημάτων τους. Αυτό δεν στερεί, κατά κανένα τρόπο, τους ερευνητές από το δικαίωμα να ακολουθούν έναν τομέα έρευνας, ούτε από το δικαίωμα να τηρήσουν τα σωστά πρότυπα επιστημονικής παρουσίασης.

15. Όταν μια υπό μελέτη πειραματική θεραπεία θεωρείται ότι είναι προς όφελος των παιδιών, θα πρέπει να προσφέρονται στις ομάδες ελέγχου άλλες εναλλακτικές επωφελείς θεραπείες αντί για «μη-θεραπεία» που προβλέπει η πειραματική συνθήκη (Cole&Cole, 2002; Feldman, 2011).

Βιβλιογραφία

Cole, M. & Cole, S. (2002). *Η ανάπτυξη των παιδιών Η αρχή της ζωής, εγκυμοσύνη, τοκετός, βρεφική ηλικία* (Μετάφραση Μ. Σόλμαν, Επιμέλεια Ζ. Παπαληγούρα και Π. Βορριά). Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Feldman, R.S. (2011), *Εξελικτική Ψυχολογία: δια βίου ανάπτυξη (Ενιαίο)* (Επιστημονική Επιμέλεια Η. Γ. Μπεζεβέγκης), Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.